

GÉCZI JÁNOS

A TÓ

(Részlet készülő esszéregényéből)

Éjjel, két óra után, egyetlen, rövid ideig tartó, de megveszekedett robbanás ébreszt. S még el sem hal az eget a földdel összekeverő detonáció, menten megmozdul alattam az ágy, felemelkedik, s a ház, a kert, mindaz szerte repül, amelyet felriadó érzéseimmel ellenőrizni képes vagyok. De mind a szélvihart keltő óriási dőrej, mind a földrengésre emlékeztető apokaliptikus földindulás megszűnik, ugyan nem pont egy minutum alatt, de egy-két perc múlván, csakis a szélhullámban tovább ingó, a földig lehajtott nyikorgó fák, az utóhatásként alázuhanó tárgyak, és a leomló épületek, beszakadó hidak rettenetes moraja hallatszik. Apró szobámban azonban nem keletkezik nagyobb kár, a falakon a képek elmozdulnak ugyan, de vissza is billennek a helyükre, elcsúszik a szék, rádobott ruháimmal együtt az ajtóig, majd visszasklikk oda, ahol előzőleg áll, s még csak el sem hagyja a zoknit, az alsógatyát, az ingemet, megrándul, majd kitérően ráng a kilincs, s visszapatat az ajtó zárja, és az ajtó zárva marad, a szőnyeg pedig minden látható ok nélkül fölemelkedik, egyetlen férfiarasszal közeledik a plafonhoz, majd meg visszahasal a mozaikját újból csak összerakó, egy pillanattal korábban az eresztékei mentén még szétesett parkettára. A falon azonban repedés tátong. Az ablaküveg síkja többszörösen meggörbül, mégsem törik ki a keretéből, hamarosan egyenes síküveggé lapul vissza, követem, mint simul el és válik folyékonyból ismételt szilárdná, csak a gyomromba váratlanul beletalál, vagy az ott a semmiből megnövő kő, az nem porlad el. Nem kelek fel az ágyamból, kétségeim vannak afelől, hogy megtehetem. Azt azonban megállapítom, világosan tudom azonban, hogy a világrengető dörrenés centrumában én tartózkodom, éppen ezért nem történhet az, hogy bennem, illetve a helyiségben, amelyben időzök, bármilyen nagy baj, bármilyen jelentős kár esik, mondhatnám, védetséghez juttat épenséggel az, hogy magam vagyok a robbanás központja. Fekszem az ágyamban, nem fog rajtam az izgalom, kitérően bámulom, hogy

örvénylik és csapdos a víz az éjjeliszekrényre tett pohárban. Hamarosan elszunnyadok, nem, mintha nem érdekelne, mi történik az eszement világgal, csak éppen az, hogy ez a váratlanul és fülsiketítő hanggal, rázkódásokkal érkező történet befejeződik, ezáltal afelől is biztosíthatom magam magamat, hogy számomra szerep se a világban, se a világban lezajló folyamatokban nem jut, nincs, emiatt pedig mindenféle tevékenységtől elhatárolódom, arra sem keresek okot, hogy a passzivitásomat erkölcsileg értékeljem, avagy hogy megbizonyosodjak arról, nem ébred újabb hang és rengéshullám. Sietve visszahajtom a fejemet a párnámra, az érintetlen pohár víz örködjek nyugalmam felett, és ha éberen is, de átalszom az éjszakát. Nem hatolok vissza a robbanás előtti időbe, annak a nyugalomnak és békeségnek a folytatására nem törekszem, kizárólag a magam éjjeléhez való jogomat hangsúlyozom és tartom fenn az ébredésemig. Mégis, ebben az ébrenléthez közeli, szinkronizáló alvásban érzékelem a világ megváltozottságát, hallom, másképpen érkezik a pusztító erejű szél, és másképpen szuszogok, sípol a tudóm, az eddighez képest eltérően hangzik a bambuszlevelek surrogása, a kő is másik nyelven gurul le a hegyoldalon, mint azt eddig tette. Egyetlen hang pedig, a többi hang közül kiválva, a nagyhangú, s tán éppen ezért alig érzékelhető világból, a maga ugyancsak szűnhetetlen morajából kihüvelykezve sűrűbbé válik, szirupból mézzé sűrűsödve, bár ezzel együtt sem képes jelezni, milyen forrásból ered, mely virágos növényből álló mező az eredete, mi is az, aminek kelyhéből származik, ami az illatát kibocsátja, és nem közeledik felém, se nem távolodik tőlem, kétségtelen, hogy az eredőpontja áll, s alvásom során erre a tengeri vihar-morajlású, pallérozottan hangzó, egészen egynemű kerti hangra figyelek, ahogyan töményedve, nyúlós és sárga masszaként belefolyik a szobámban használt, általam kisajátított éjszakába, hogy végeredményként leteperjen, magáévá tegyen. S miként pokróccal az elheverőt, maga alá temessen. Ez a kitaratóan zümmögő, mindent kitöltő, bár kínos hang, bizonygatom, honnan máshol érkezne, érvelek mellette, előzetes tapasztalatomra hivatkozom, ismét csak a bambuszból származik, az ablakom előtti növénycsoportból, bárha a hang nem ugyanaz a zaj, amelyet az első, ebben a házban töltött, önmagamból menthetetlenül, megmásíthatatlanul kihatító éjszakámon tapasztalok, hanem annál serényebb és nyugtalanítóbb.

A hajnali szürkület ébreszt. Szürkéje enciklopédikus módon magába fogad minden lehetséges szürkét, együtt található benne az összes elképzelhető szürke színárnyalata, a galambszürke, az antra-

citszürke, a hamuszürke, a gyapotszürke, az agyag- és kotu szürke, a gémszürke, a hályogszürke, a marhaszürke, a farkas szürke, a puli szürke, a falkaszürke, a meleg szürke, a sárgaszürke, a ciánszürke, az arcszürke, a hullaszürke, gnómszürke, baseballszürke, részegszürke, citromszürke, éjszürke és ugyancsak megtalálható benne az aranszürke, a páraszürke, a ködszürke, a kőrisszürke, a kopott szürke, a drappszürke, a porszürke, a vasszürke, az ólomszürke, az egérszürke, az osztrigaszürke, a borsos szürke és a gyöngyszürke is. Az összegyűjthető szürkéket tartalmazó hajnal a múzeumi portás- és költőt, a fejhallgatóval hallgatott zene szakfanderébe bújó, hexameterekkel és tercinákkal bajlódó kapus szemének szürkéjét ugyancsak megidézi, persze túl azon, hogy az áporodott bor- és szennyszagát is, amelyet úgy visel magán, hordozza szájában, teste hajlataiban és ruhája redőiben, hogy kiviláglik, ennek segítségével képes a valóságot képlékeny nyelvvel, az érzékeltnek megfelelőbb módon ragadni meg, mondja is, ahogy savanyú szagába szimatolok, s áthajol a pultján, kilehelve magából a savanya párákat, a legszebb versek éppen a másnaposan írt versek, amikor kába a fej, az összefüggésekre mégis érzékeny a zavaros elme, jobbak, mint a szétdőhányzott, a hasisos avagy a marihuánás költemények, kimutathatóan jobbak, mint a vallási avagy a szerelmi, illetve az egyéb eksztázisban írottak. A megfelelően előkészített, gondosan kitervezett másnaposság nyújtja a legnagyobb lehetőséget a költői munkálkodáshoz, amiként a galamb, az antracit, a sparheltből kiszedett hamu, a kiszáradó nyírvizes kotuja, a fakó gém, a kapszulányi cián, a hulla, az éj, a fojtogató pára, a kőd, a játszi könnyedséggel föl-emelkedő por, a fűrge egér, az ólom, az örölt feketebors avagy a nagyszarvú szarvasmarha a szürke szín létrejöttéhez.

A házból előóvatoskodom. Mire elhagyom a várost, beletelik az négy vagy öt órába, éppen ezen idő alatt veszem el az időérzékemet, otthagynom a települést, amelyet mintha már megszoktam volna, s látni vélem a romjaiban a dicső falait és piros háztetőit, a helyet, ahol rövid ideig éltem, ámbár, ha szabályos úton távozhatom belőle, például tegnap, avagy tegnapelőtt, ha netán autóval, akkor tíz perc, ha pedig gyalog, bár kilépve, félóra sem volna, de a múltamba nem vezet vissza semmiféle csapás, ösvény, járda, gyalogút vagy makadám, és jól épített országút sem. Előírásosságról szó sem eshet, nincs se valóságos, se kifogástalan módja a település elhagyásának. Kakaódarabot majszolok, egyre-másra húzom elő a zsebemből s bontom ki a fénylő sztaniolba csomagolt készítmény falatnyi téglá-

nyait, akkora méretűek, mintha eredetileg szentelt ostyának készültek volna, bőséges energiát meríték belőlük, csakugyan szükségem mutatkozik erre, amikor végig a száraz folyóvölgyet magába fogadó kanyonon átkecmergek a város maradványain, hol fel kell kapaszkodni egy néhány órával korábban keletkező törmelékhalmon, hol a másikon ügyesen leereszkedni. Jól döntök, azt hiszem, amikor a Gyilkos Asszony irányába veszem az utamat, a hosszan északnak húzódó hegygerincre felhúzott vár ugyan falastul, bástyástul, palotáival, kanonokházaival, templomaival és rendházaival együtt leomlott, és a darabjaiban a völgybe görgött, a romok törmeléke nem zúdult le a most víztelessé vált patakig, nem csúszott le a vízpartig, azaz a vizevesztett mederig a korábban nagy magassághoz szoktatott vár, ha óvatosan, s a patakparti iparosházak maradványait gondosan kerülgetve, a sziklameredélyek közti keskeny völgyben el lehet jutni a várat tartó sziklakibúvás végéig, ahol a kis, használhatónak maradt híd pillérein kell óvatosan átkelni, s majd a délnek és a hamarosan nyugatnak visszaforduló, többnyire nyílt öntésterületen, avagy a gyümölcsfáknak helyet kínáló kertek alatt, illetve a malmokból átalakított, s e hajnaltól fogva haszontalan törmelékké roskadt lakóházak között érkező patak mellett, a folyással szemben megyek, rágcسالom a rozsdabarna lapba préselt kakaóvaját, amelyet valahol, talán egy másik kontinensen, valamikor, de hogy mikor is, azt nem olvasom le a gyártási időpontot tartalmazó csomagolásról, a kakaóbabból nyertek ki, s amely helység valahol éppúgy nincs már, efelől nincs kétségem, amint a valamikor sem létezik, nincs azonosítható tere se, múltja se a kakaóvajdarabjaimnak. Forगतom a számban ezt a kemény állagú, táplálékdús, forgalmazható formába öntött, üzletekben megvásárolható, luxusterméeknek számító zsírt, azaz a növényzsír darabos emulzióját, amelyből mindig van elég az utazóbőröndöm-ben, s nincs rájuk tekintve különbség a nyolcszáz éve megomlott, s azóta néhány darab falként fölmeredő, a köveinek többségében a szomszéd házak építésére használt, volt dömés apácakolostor és a hajdani piac, a vámház környéki házak maradványai között, hacsak az nem, hogy az utóbbiak téglái, kövei, cserepei és gerendatörmelékeinek halmazai a nem is oly régen, talán néhány órával korábban még élő, jövőjükben bízó emberek, gazdáikhoz ostoba mód ragaszkodó háziállatok és a házakban magukat jól érző, honosított dísz- és élelmiszernövények maradványaiban gazdagabbak, míg az egykori királyok lánykáit nevelő klostromok falmaradványaiban legfeljebb fészükkel együtt alázuhant galambfiókák maradványának pépje található. A vízfolyás medre mentén, a hajdani, az érkező vízzel

szemben menekülök a romjaiba zuhanó városból, s a közepén be-
szakadt viadukt, amelyet áttört bordájú hullónek gondolok, amorf
és gigantikus betontömbjein megpihelve nézem a sziürke eget, én,
aki meghúzhatta volna magát a sértetlen maradt kertben és ház-
ban, amelyet ittléte alvóhelyéül jelöltek meg számára, vizsgálom a
kopár várhegyet, azt, amelyről immár az a kép sem létezik, amelyet
úgy hatszáz éve az egyházmegye püspöki adminisztrátora, Branda
de Castiglione piacensai püspök kérésére készített egy toszkán festő,
Masolino avagy Masaccio, tornyaival, falaival, a lombardiai Varese
közeli várának kastélyában, amely szálláshelyen e volt kies vidék ha-
talmaskodó császára is megfordul, mivel, ha ez a vár ilyen hirtelen,
lényegében a világ összedülése nélkül képes megsemmisülni, akkor
Lombardiában is elpusztul a róla vízfestékekkel készült fali látványkép,
és ekkor, a nagy-nagy csendességbe, nyikorgás-recsegés előlegezi az
eseményt, alázuhan a magasból az eddig acéldrót szálán alácsüngő,
háztömbnyi pillérdarab, nem messze tőlem csapódik be a folyócskát
eltömítő omladék irdatlan, őszálatias halmába, engem arra noszo-
gatva, hogy induljak tovább, fussak messze erről a veszélyes hely-
ről, így hát mászok is tovább, át, négykézláb a felvert portól fortyogó
levegőben, az egykori kisváros zöldvendéglője irányába, amely az
elnevezését a mindig komor, szűnhetetlenül gyanakvó, rosszindula-
tú vendéglősné gúnynevééről kapja, s az égbe törő, sötétzöld fenyők
alján meghúzódó csárda, a Gyilkos Asszony irányába törekszem,
továbbra is a folyó medre mentén, ahol legkevesebb a mozgást aka-
dályozó törmelék, hurcolom a testemet, hogy addig elérjek, órákon
keresztül, ahol aztán, bár megérkezem, nem találhatóak sem a szép
szál fenyőfák, mert, mint gyufaszálak, törtek darabokra, se a palával
befedett fogadó, amelyben sörön és coca colán kívül semmit nem le-
hetett a szomjas kirándulónak kapni, a város szélét jelző szegényes
csárda helyén nyomorúságos törmelékdomb emelkedik, amelyen
rémült kutya szaladgál, s orrát minden résbe odanyomva keserve-
sen vonít. Az épület után, a folyó elapadt forrásánál lezárt autóra
lelek, egy súlyosabb kődarabbal bezúrom az oldalablakát, ügyesen
becsúsok az utastérbe, s hamarosan a várost körbeszaladó országút
irányába haladok a pófögő járművel, a földúton, ügyelve, hogy el-
kerüljem a keresztbe fekvő fákat, az odagurult sziklákat. Az autót
kihalt, autóm ugyan megfarol a rézsún, de végül felkúszom, látom,
üzemanyag bőséggel van a tankban, elérek, és akár vissza is jöhetek
ide, ahonnan most igyekszem elmenni, ha megközelítettem a tavat,
s úgy döntenék. Azonban, hogy miért megyek a tóhoz, mitől kell ne-
kem most odamenni, nem tudom megindokolni. Hihetném, szágul-

dásra teremtetett ez az út, ha időnként, mintha falatokhoz vettek volna belőle, nem töredezett volna le mindkét oldaláról az aszfalt, s csak egy, másfél járműnyi széles darabon araszolok előre, vagy éppen, ha nem szakadna alá a völgyben a teljes útburkolat, hogy nehezen megtalálva a kerülőutat, az épen maradt szakaszhoz visszataláljak. Mire megkerülöm a fennsík hajdánvolt városát, s az égszínkéék vizű tóhoz vezető közút torkolatához érek, a fény nélküli jelzőlámpák alatt ismét megpihenek, bámulom az autóból az újjáformázott tájat, a hegyek háttere előtt sárga porfelhőben romként hever a város.

A dombokkal, alacsony hegyekkel szegélyezett, sós vizű, ezért égszínkéék vizű tóhoz szinte akadálytalanul fut a kocsi. Egykor hadak közlekedtek ezen az úton, sőt szállítottak innen a hegyekbe és lőtt madarakat, csalánba tekert halakat, s most egyedül használok. A szabadtéri mozi leajtója előtt koszlott tollú strucc teteme hever, a líbiai moszlim arabok gerillákat kiképző tábora fölött füst spirálja emelkedik a földtől az égre, s a nagy vizű tóhoz kikanyarodó kanyarban, ahol az óstó medencéjének felszínre emelkedett üledéke, a sokrétegű kőzetből képezték az utat befogadó hasadék oldalfalát, tucatnyi széttaposott ember hever.

A tóban, amelyet talán dél körül érek el, csöpp víz sem nem maradt. Emiatt nem is lehet égszínkéék. Majszolom a csokoládét, egyik téglányát a másik után, és igyekszek rájönni arra, hogy ki húzta ki a tómederből a dugaszt, hogy lefolyjék belőle a víz, halastul, hínárostul, aranyhidastul. Mindeddig, ha elgondoltam, milyen e hatalmas tónak az alja, akként láttam magam előtt, amilyennek a parti lankás dombok mutatják magukat. Most pedig kiderül, hogy egy tévképzet foglyaként képzelegtem, mivel szinte sík a meder alja, csak itt-ott emelkedik ki egy-egy ölelésnyi kődarab, s azok pedig mindje sima, csiszolt felületű, s kenyérveknéhez hasonlatos. A medence alján, az iszapba benyomva maradtak a felhők árnyéknyomai. Állok a tó partján, keresem a vizet. Eszembe jut a múzeumi költő, akivel legutóbb megbeszéltük, miként kellene költészetként eladni a tavat: üvegből öntött könyvek palackjaiban kellene szétküldeni, a könyvtáraknak és az ingyenc olvasóknak. Teli szájjal röhög, annyira megkapónak találja az eszmét, annyira tetszik neki, mondja, hogy hálából megajándékoz azzal a verssel, amelyet legutóbb költött, s éppen a tóról, mert ez a tó, és ezt többször is hangsúlyozza, számára a létezése alfája és omegája.

